

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อวิชฺโซม — ห้วงน้ำคืออวิชชา ความไม่รู้”

อวิชฺโซม อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - วิต - โซ - คะ มาจากคำว่า **อวิชชา** (ความไม่รู้) กับคำว่า **โสม** (ห้วงน้ำ) รวมกันเป็น **อวิชฺโซม** เขียนเป็นไทยได้ว่า **อวิชฺโซมะ** แปลว่า **ห้วงน้ำ คือ อวิชชา** (ความไม่รู้) แสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมที่มีจริงอย่างหนึ่งคือ อวิชชา ความไม่รู้ ซึ่งไม่สามารถเข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย ไม่นำพาไปสู่ประโยชน์ทั้งปวง ทำให้สัตว์โลกเวียนว่ายตายเกิดต่อไป ไม่ทำให้พ้นจากทุกข์

ข้อความในอัฐรสาธินี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงถึงความเป็นจริงของอวิชฺโซมะ ไว้ว่า

“อวิชชา ชื่อว่า อวิชฺโซมะ (โสมะคืออวิชชา) เพราะให้จมลงในวัฏฏะ (เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์)”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล คือ เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้และความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์เป็นบุคคล ตลอดจนถึงขัดเกลากิเลสประการอื่นๆ จนกว่าจะถูกดับหมดสิ้นไป ไม่ว่าพระองค์จะทรงแสดงโดยนัยใด ก็ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงฯ และสิ่งที่มีจริงฯ นั้น ก็ไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย ไม่ต้องไปแสวงหาที่ไหน

กิเลสทั้งหลายทั้งปวง เป็นสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดี ย่อมทำให้จิตใจเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส ทั้งโลภะ (ความติดข้องต้องการ) โทสะ (ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ) อวิชชา (ความไม่รู้) เป็นต้น สำหรับผู้ที่ยังเป็นปุถุชนที่ยังหนาแน่นไปด้วยกิเลสประการต่างๆ มากมาย ในชีวิตประจำวันในภพนี้ชาตินี้ก็ยังไม่พ้นไปจากกิเลสเหล่านี้ เป็นผู้ถูกกิเลสกลุ้มรุมเป็นอย่างมาก ซึ่งไม่เพียงแต่ในชาตินี้เท่านั้นที่มีกิเลสมาก โดยมีอวิชชา ความไม่รู้ เป็นหัวหน้า ถ้าย้อนกลับไปในอดีตชาติอันยาวนานที่ผ่านมา ก็มีกิเลสมาก มีความไม่รู้อย่างมากเหมือนกัน สะสมสืบต่อจนมาถึงปัจจุบันชาตินี้ และยังจะต้องเป็นอย่างนี้อีกต่อไป ทำให้ไม่รู้อะไรจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ทันทีที่ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย กัดตื้อของยินดีพอใจ หรือ โกรธ ขัดเคือง ไม่พอใจแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิเลสที่สะสมมา มีมากเหลือเกิน ถ้าไม่ได้อาศัยพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ชีวิตจะเป็นอย่างไร ก็สะสมอกุศลมากยิ่งขึ้นต่อไป

อวิชชา เป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้ความจริง เมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ได้แก่ โมหะเจตสิก ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เกิดกับอกุศลจิตทุกประเภท จะเห็นได้ว่า อกุศลจิตทุกดวงทุกประเภท เกิดเพราะอวิชชา หรือโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นเหตุที่จะทำให้เกิดผลอะไรในชีวิต เป็นต้น ที่แต่ละบุคคลยังวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏ์ จมลงในสังสารวัฏฏ์ ก็เพราะยังมีอวิชชา

อยู่นั่นเอง เป็นสภาพที่หุ้มห่อไว้ทำให้ไม่รู้ความจริง เมื่อไม่รู้ความจริงก็มีดีมน ไม่สามารถที่เข้าใจสภาพธรรมที่กำลังมีกำลังปรากฏในขณะนี้ได้ ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมาก จึงสะสมความไม่รู้ไปด้วยทุกครั้งที่ถูกอกุศลจิตเกิดขึ้น

เพราะมีความไม่รู้ หรือ อวิชชา เป็นเหตุ จึงทำให้มีการกระทำอกุศลกรรมประการต่าง ๆ มากมายมี ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ควรสะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสะสมเหตุที่ไม่ดี เป็นโทษหนักในขณะที่ทำ และเมื่อผลจากเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นกับตนเอง โดยไม่มีใครทำให้เลย เพราะอวิชชา จึงกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ปัญหาต่างๆ พุจริตทุกวงการที่เกิดขึ้นก็มาจากอวิชชา ทั้งนั้น เมื่อกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ก็เป็นการตัดโอกาสแห่งการเกิดขึ้นของกุศลธรรมประการต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า อวิชชาทำให้ได้ในสิ่งที่ไม่ควรได้ และ ทำให้ไม่ได้ในสิ่งที่ควรได้ แต่ถ้าเป็นปัญญาแล้ว ตรงกันข้ามกับอวิชชาอย่างสิ้นเชิง เป็นเหตุให้ความดีประการต่าง ๆ เจริญยิ่งขึ้น ทำให้ได้ในสิ่งที่ควรได้ เพราะกุศลธรรมเจริญขึ้น ก็นำมาซึ่งสิ่งที่ดีโดยประการทั้งปวง ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก จึงเป็นธรรมที่นำไปสู่คุณความดีทั้งปวงอย่างแท้จริง ทำให้เว้นจากสิ่งที่ไม่ดี เพราะเป็นไปไม่ได้ที่ปัญญาจะเลือกทำชั่ว

ในชาตินี้ ยังเป็นผู้มีกิเลสมาก อกุศลจิตเกิดบ่อยมาก ในขณะที่อกุศลจิตเกิด ก็มีอวิชชาเกิดร่วมด้วยทุกครั้ง ก็สะสมความไม่รู้มากขึ้นเรื่อยๆ และปัญญาก็ยังไม่เจริญ ถ้าหากว่าไม่ได้สะสมเหตุที่ดีบ่อยๆ เนื่องจาก การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาในชีวิตประจำวันแล้ว ก็ย่อมจะเป็นโอกาสของอกุศลที่จะเกิดขึ้นครอบงำจิตใจอยู่ตลอดเวลา และจะตายโดยไม่ได้เข้าใจอะไรเลยพร้อมกับหอบเอาสิ่งสกปรกคืออกุศลสะสมติดตามไปอีกมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าความตายจะมาถึงเมื่อไหร่ ไม่มีใครทราบได้ อาจจะเป็นขณะต่อไปก็ได้ ในเมื่อยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่ควรประมาทในชีวิต ควรเจริญกุศลสะสมความดีทุกประการ และ ควรอย่างยิ่งที่จะสะสมสิ่งที่ประเสริฐที่สุด นั่นก็คือ การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ อวิชชา ซึ่งเป็นความไม่รู้ จะถูกดับได้อย่างเด็ดขาดไม่เกิดอีกเลย เมื่อได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ พ้นจากสภาพที่ทำให้จมลงในสังสารวัฏฏ์โดยประการทั้งปวง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไกลมาก แต่สำหรับผู้เห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริง ก็สามารถเริ่มสะสมอบรมปัญญาได้ตั้งแต่ในขณะนี้ ทุกครั้งที่ฟังพระธรรมเข้าใจ ก็เป็นการค่อยๆ ขัดเกลาละความความไม่รู้ไปทีละเล็กละน้อย เมื่อเห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริง จึงไม่ขาดการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ไม่ประมาทในแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]